

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Павла Рогова,
директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України

Державна науково-педагогічна бібліотека України: аспекти становлення

В інтенсивному комплектуванні ДНПБ беруть участь видавництва, громадські та благодійні організації.

Сьогодення бібліотеки визначається випуском інформаційних списків, рекомендаційних покажчиків з актуальних психолого-педагогічних проблем, проведенням педагогічних рад шкіл Києва на базі ДНПБ України з їх інформаційним забезпеченням, науково-практичними конференціями, семінарами тощо.

Будується модель педагогічної бібліотеки як центру інформаційного забезпечення освітянської галузі з урахуванням моделей наукових бібліотек.

Нині бібліотечно-інформаційна база освітянського простору країни нараховує близько 25,4 тис. бібліотек закладів середніх загальноосвітніх та позашкільних навчально-виховних, професійно-технічної освіти, вищих навчальних I–IV рівня акредитації (р. а.), інститутів післядипломної освіти, системи АПН України. Сюди відносимо також Львівську обласну науково-педагогічну, Миколаївську освітянську та Державну науково-педагогічну бібліотеку України (далі – ДНПБ України) – системоорганізуючий центр мережі освітянських бібліотек країни, заснований 30. 10. 1999 р. постановою Кабінету Міністрів України № 2018 на базі Центральної освітянської бібліотеки * Міносвіти та Наукової бібліотеки Інституту педагогіки АПН України.

ДНПБ України (підпорядкована АПН України і знаходиться в її структурі) ввійшла до системи державних бібліотек, наукових інформаційно-комунікативних центрів сільськогосподарської, медичної, технічної галузей тощо.

Книгозбірня формує національне галузеве книгосховище. На 1. 01. 2000 р. її фонд становив близько 700 тис. од. зб., 45 % – фахова література, фонд періодичних видань України та країн СНД

* Створено наказом Міністерства освіти України № 128 від 7. 05. 1993 р. як перший ступінь головного інформаційно-методичного центру бібліотек сфери.

нараховує 560 назв. У фонді бібліотеки є 509 кінофільмів, 550 кінофрагментів з освітньо-виховної тематики. Зберігаються і раритетні видання другої половини XIX – початку XX ст.: енциклопедії, словники, дореволюційні підручники для гімназій, ліцеїв, унікальні за своєю значущістю дореволюційні збірники з питань розвитку педагогіки й психології, праці видатних українських педагогів: Г. Вашенка, М. Пирогова, С. Русової, Я. Чепіги та багатьох ін. До послуг читачів: «Вестник воспитания» (1840–1917), «Вільна українська школа» (1917, 1920), «Дошкольное воспитание» (1914–1917), «Дитячий рух» (1925–1934), «Журнал Министерства народного просвещения» (1835–1916), «Коммунистическое просвещение» (1920–1936), «Літературно-науковий вісник» (1904–1907), «На путях к новой школе» (1922–1934), «Педагогический сборник», «Русская школа», «Світло» (1910–1914), «Українська школа» (1925, 1931), «Українська хата», «Шлях освіти» (1922–1930) тощо.

Бібліотека, завдяки активній співпраці з освітянськими установами, видавництвами, громадськими й благодійними організаціями, щорічно безкоштовно отримує до п'яти тис. прим. книг з усіх регіонів і до 300 назв фахових періодичних видань України й країн СНД. Надійшли: енциклопедична (в т. ч. й енциклопедія «Британика») й довідкова література, галузеві словники, нормативні та законодавчі документи з питань освіти, збірники наукових праць з актуальних проблем розвитку педагогіки, тези й матеріали конференцій, література з педагогіки, психології, історії шкільництва в Україні, зібрання творів видатних педагогів, нові шкільні підручники, зокрема для шкіл національних меншин; підручники й посібники для ВНЗ, ПТУ, література, що вийшла за програмою «Трансформація гуманітарної освіти» Міжнародного фонду «Відродження» (МФВ); нові навчальні програми, сучасні розробки з історії України; методики викладання предметів, нові програмні

твори з української та світової літератури. Широко представлені літературознавство, мовознавство, філософія, історія, релігієзнавство та ін.

Цілеспрямовано вишукуються додаткові джерела оновлення фондів. Налагоджено зв'язки з освітянськими видавництвами, установами, які досліджують проблеми освіти, науки й культури, – ВНЗ, обласними інститутами підвищення кваліфікації вчителів та післядипломної освіти, АПН і НАН України, Міністерством у справах сім'ї та молоді, численними громадськими установами. Бібліотеці допомогли МФВ, Міжнародний освітній фонд Ярослава Мудрого, Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Григорія Ващенка, Творча спілка вчителів України, Київська міська рада профспілок освіти і науки, українсько-американський добродійний фонд «Сейбр-Світло», ДНПБ ім. К. Д. Ушинського (Росія); Шкільна рада Америки, Шкільна рада Австралії, діячі української освіти, науки й культури та ін. Найкращі твори світової літератури з серії «Бібліотека тисячоліття» (видані англійською мовою в Англії на безкислотному папері) подарувала нам Британська Рада в Україні, чимало книг – вчені, педагоги, відомі українські письменники: Докія Гуменна (США), проф. Радгерського університету Тарас Гунчак, д-р політології, полковник армії США у відставці Степан Олійник, заввідділом Бібліотеки Конгресу США Богдан Ясинський, мовознавець Святослав Караванський (США), поет Яр Славутич, Дмитро Гулей (Канада), освітяни Києва О. Невідома, С. Штеніков, О. Ляшенко та багато ін.

Бібліотека розпочала випуск рекомендаційних покажчиків; у фаховій періодиці публікуються списки нових надходжень літератури з актуальних педагогіко-психологічних проблем; на базі книгозбірні проводяться Дні інформації та Дні фахівця, педагогічні ради шкіл Києва, науково-практичні конференції, семінари-практикуми, методичні консультації тощо.

Книгозбірня обслуговує освітян Києва й країни: учнів, студентів вищих навчальних педагогічних закладів I–IV р. а., вихователів дошкільних закладів, учителів шкіл, професорсько-викладацький склад, науковців та інші категорії читачів, які цікавляться питаннями освіти й педагогіки.

У 1999 р. провідні науковці Інституту педагогіки АПН України Н. М. Бібік та М. І. Бурда отримали грант МФВ на проект «Бібліотека сучасного підручника», який втілювали в життя науковці й працівники бібліотеки.

Розроблено статут ДНПБ, сформовано структуру, визначено напрями діяльності й принципи внутрішньої організації. Відкриваються читальні зали дисертаційний і сучасного підручника в головному приміщенні. Планується відкрити зали:

загальний, дисертаційний, іноземної літератури, рідкісної книги, нових надходжень, загальний читальний зал у філії. Сподіваємося на отримання безкоштовного обов'язкового примірника вітчизняної педагогічної та освітянської літератури (поки що жодна бібліотека мережі не має депозитарію і не отримує цієї літератури системно).

Модель ДНПБ України формується¹, зважаючи на наукові розробки моделей бібліотек (праці Ю. М. Столярова, М. С. Слободяника, Н. І. Тюліної та ін.)², практичний досвід організації та напрямів наукової діяльності загальнодержавних і національних бібліотек, архівів в Україні й за кордоном³.

Результати проведеного дослідження інформаційних потреб користувачів дадуть нам змогу чітко визначити профіль наукового комплектування фондів ДНПБ та структуру бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів галузі, узгодити плани інформаційної діяльності бібліотек з НДР АПН України.

Сектор аналітико-реферативної інформації займатиметься створенням вторинної інформації, а саме: експрес-інформації з актуальних питань педагогіки й психології; тематичних списків літератури; аналітичних та реферативних матеріалів; виданням галузевого «Календаря знаменних і пам'ятних дат». За темами «Правова база освіти», «Новини освіти з-за кордону: країн СНД та далекого зарубіжжя», «Розвиток зарубіжної педагогіки» та ін. готуватиметься узагальнена інформація, що надходитиме, зокрема, в обласні освітянські центри, науковцям АПН, у Міністерство освіти й науки. Видаватимуться неопубліковані архівні документи тощо.

Сектор наукової бібліографії створюватиме систему ретроспективної галузевої бібліографії, проводитиме історико-бібліографічні дослідження, видаватиме серію наукових покажчиків про видатних педагогів України й світу, нагальні проблеми розвитку педагогіки і психології та з історії освітянських бібліотек.

Уже підготовлено, випущено й надіслано в головні бібліотеки мережі інформаційний покажчик «Сучасні освітні технології» (вип. 1). Наприкінці 2000 р., вийде другий його випуск; у фахових виданнях друкуються численні рекомендаційні та інформаційні списки літератури з актуальних психолого-педагогічних питань.

Одним зі стратегічних напрямів діяльності ДНПБ України є інформатизація та створення локальної мережі освітянських бібліотек.

ДНПБ України – один із науково-практичних центрів АПН, діяльність якого є складовою комплексних наукових розробок та програм Академії. Співпраця та координація роботи з науковими бібліотеками країни, близького й далекого зару-

біжжя в галузі інформаційно-бібліотечного забезпечення системи освіти та з питань підвищення кваліфікації бібліотечних працівників – один з найважливіших напрямів розвитку ДНПБ.

Цей досвід сприятиме підвищенню рівня діяльності освітянських бібліотек⁴ та їх спрямуванню на якісне інформаційно-бібліотечне забезпечення освітянської галузі, а ДНПБ України має стати комплексним науковим бібліотечно-інформаційним центром галузі.

¹ Рогова П. І. Храм книги – до послуг освітян // Педагог. газ. – 2000. – № 4 (70). – С. 8; Библиотеки и библиотечное дело США: комплексный подход / Изд. 2-е, испр. – М.: Информ-система, 1993. – 295 с.

² Ляхоцький В., Селіверстова К. Організація архівної справи в Україні: тенденції, шляхи модернізації (до концепції вивчення прогностичної моделі архівної системи ХХІ ст.) // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1999. – С. 33–52.

³ Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій. – К., 1995. – 267 с.; Столяров Ю. Н. Библиотека: структурно-функциональный подход. – М.: Книга, 1981. – 255 с.; Тюлина Н. И. Национальная библиотека: Опыт топологического анализа. – М.: Кн. палата, 1988. – 184 с.

⁴ Рогова П. І. Освітянська галузь: бібліотечно-інформаційні ресурси // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К., 2000. – Вип. 5. – С. 38–47.

Бібліотеці Українського державного морського технічного університету імені адмірала Макарова – 80

Історія бібліотеки УДМТУ імені адмірала Макарова починається від 1920 р. з розрізненого фонду, переданого колишнім механіко-технічним училищем, на базі якого виник кораблебудівний інститут (з 1994 р. – УДМТУ). В перший рік діяв лише читальний зал, був один працівник, обслуговувалося 20 читачів.

З 1925 р. бібліотека систематично поповнює свій фонд. Перед Великою Вітчизняною війною він становив близько 100 тис. прим. навчальної, наукової і художньої літератури. Бібліотека стає однією з найкращих технічних бібліотек міста, обслуговуючи понад тисячу читачів.

У роки окупації Миколаєва фашистами значну частину фонду, обладнання, документації і довідкового апарату було знищено. Лише п'ять тис. прим. навчальної літератури вдалося евакуювати разом з інститутом до м. Пржевальська (Киргизька РСР), де з 1942 р. продовжився навчальний процес, який бібліотека забезпечувала підручниками й методичними посібниками.

Після війни вона починає своє відродження.

Сьогодні бібліотека УДМТУ – одна з найбільших у регіоні. Це – інформаційна база науково-дослідницької роботи вчених, аспірантів, студентів, центр культурно-просвітницької роботи університету.

Щорічно обслуговується понад 22 тис. читачів, книговидача становить близько 500 тис. од. Фонд понад 700 тис. друк. од. вітчизняної і зарубіжної, наукової та навчальної літератури за профілем ВНЗ.

Маємо єдиний в Україні фонд із суднобудування і з судноплавства. Майже три тис. прим. нараховує колекція рідкісних книг. Близько 600 з них зберігається в університетському музеї суднобудування. Особливу цінність становлять видання ХVІІІ – початку ХХ ст. Історичну цінність являють: «Морские записки или Собрание всякого рода касающихся вообще до

мореплавания сочинений и переводов» (СПб., 1800 р.); «История русского флота. Период Азовский» (1864); «Всеобщая история о мореходстве» (1811); «Краткая история русского флота» (1893); «Регламент государя Петра Великого об управлении Адмиралтейства и верфи» (1780) та ін.*, а також велика колекція морських збірників (перший із них датовано 1848 р.); енциклопедія «Британика», галузеві енциклопедії та довідники.

Наприкінці 1999 р. нам було подаровано 235 прим. чудово оформлених нових американських видань: англійська література з менеджменту, бізнесу, екології, психології, соціології, фізики, права, яка надійшла з «Peace Corps» («Корпус мира»).

У довідково-інформаційному фонді зібрано понад 23 тис. видань органів науково-технічної інформації.

З 1998 р. ведеться електронний каталог на одержувані книги та періодичні видання. Крім нових надходжень, ЕК постійно поповнюється ретроспективними виданнями. З 1998 р. бібліотека має відкритий доступ до Internet, розпочато формування фонду електронних видань, ведеться праця над створенням картотеки дискет і CD-ROM. З 1999 р. усі методичні посібники викладачів УДМТУ виходять не тільки у друкованому, а й в електронному варіанті.

Отже, бібліотека УДМТУ імені адмірала Макарова перетворюється в справжній інформаційний центр.

Т. Величко,
заступник завбібліотекою
УДМТУ імені адмірала Макарова

* Більшість з них придбано в 1971–1982 рр. у відомого миколаївського колекціонера, приват-доцента кафедри зварювання університету М. Фукельмана.

© Величко Т., Київ, 2000